

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра туризму та рекреації

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Розроблення туру активного туризму територією Миколаївської області та його просування на міжнародному ринку»

Студента 4 курсу 19 групи
денної форми навчання
освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 242 «Туризм»
освітньої програми
«Міжнародний туризм»

(підпис)

Лагута Егор
Романович

Науковий керівник
д.геогр.н., проф.

(підпис)

Гладкий
Олександр
Віталійович

Гарант освітньої програми
канд. наук з держ. управління,
доцент

(підпис)

Кравцов
Сергій
Станіславович

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет
Факультет ресторанно-готельного та туристичного бізнесу

Кафедра туризму та рекреації
Освітній ступінь «бакалавр»
Спеціальність 242 «Туризм»
Освітня програма «Міжнародний туризм»

Затверджую

Зав. кафедри

Тетяна ТКАЧЕНКО

« _____ » _____ 2023 р.

**Завдання
на випускню кваліфікаційну роботу студентіві**

Лагута Егор Романович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи:

«Розроблення туру активного туризму територією Миколаївської області та його просування на міжнародному ринку»

Затверджена наказом ДТЕУ від «01» листопада 2022 р. № 2000.

2. Строк здачі студентом закінченої роботи: 02.06.2023 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи:

Мета роботи: Розроблення туру активного туризму територією Миколаївської області та його просування на міжнародному ринку.

Об'єкт дослідження: активний тур територією Миколаївської області та його просування на міжнародному ринку.

Предмет дослідження: розроблення активного туру в Миколаївській області, його організаційні та маркетингові аспекти, а також просування цього туру на міжнародному ринку туризму.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом):

**ЗМІСТ
ВСТУП**

**РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ АКТИВНОГО ТУРИЗМУ**

1.1. Теоретичний базис активного туризму

1.2. Діагностика ринку активного туризму

1.3. Ресурсний потенціал Миколаївської області для розвитку активного туризму

**РОЗДІЛ 2. ПРОЄКТ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРУ ТЕРИТОРІЄЮ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

2.1. Розроблення маршруту та програми туру

2.2. Заходи та інструменти просування активного туру на ринку країн ЄС

2.3. Розробка та економічне обґрунтування екологічного туру територією Миколаївської області

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи:

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1.	Вибір і затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	01.09.2022 – 01.11.2022	1.11.2022
2.	Оформлення і затвердження завдання на роботу	02.11.2022 – 02.12.2022	23.12.2022
3.	Написання та попередній захист 1 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника	03.12.2022-10.02.2023	26.12.2022 -10.02.2023
4.	Написання та попередній захист 2 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника	11.02.2023 – 21.04.2023	11.02.2023-21.04.2023
5.	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи за структурою	22.04.2023 – 08.05.2023	22.04.2023-08.05.2023
6.	Представлення роботи на кафедрі та попередній захист у комісіях	09.05.2023-22.05.2023	09.05.2023 – 6.05.2023
7.	Доопрацювання, оформлення, друкування, підготовка матеріалів до захисту	23.05.2023 – 01.06.2023	27.05.2023 – 01.06.2023
8.	Представлення готової зшитої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 02.06.2023	02.06.2023
9.	Захист випускної кваліфікаційної роботи в екзаменаційній комісії	Згідно з розкладом	Згідно з розкладом

6. Дата видачі завдання 23 грудня 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи: Гладкий О.В.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми _____

Кравцов С.С.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Завдання прийняв до виконання студент _____

Лагута Е.Р.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи:

Робота написана на актуальну тему та присвячена розробленню продукту активного туризму територією Миколаївської області та його просуванню на міжнародному ринку. В ній розкрито теоретичні аспекти розробки та особливості формування туристичного продукту у сфері активного туризму, досліджено особливості та сутність поняття «туристичний продукт» у сфері активного туризму, висвітлено механізми проектування туристичного продукту області у сфері активного туризму на міжнародному ринку. Особливої уваги заслуговують аналіз методики і методів просування туристичних послуг у сфері активного туризму на міжнародному ринку.

Автор дуже поверхово проаналізував передумови і фактори проектування туристичного продукту у сфері активного туризму Миколаївської області на міжнародному ринку, розкрив туристичний потенціал області в галузі активного туризму, не виділив ключові природні, історичні, трудові, екологічні передумови і фактори проектування туристичних послуг області на міжнародному ринку активного туризму, не проаналізував жетально ринкові механізми їх використання та роль основних стейкхолдерів в формуванні механізмів просування туристичних послуг у сфері активного туризму на міжнародному ринку.

Автором н проведено аналіз механізмів проектування туристичного продукту у сфері активного туризму Миколаївської області, розроблено маршрут та програму туру, наведено заходи просування активного туру на міжнародні ринки, а також подано економічне обґрунтування туру області на міжнародному ринку активного туризму.

Робота має великий відсоток текстових запозичень. Тому вважаю, що робота не повністю відповідає вимогам Вищої школи щодо підготовки і написання ВКР та заслуговує низької оцінки.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи Гладкий О.В.

_____ (підпис, дата)

Після перевірки роботи на унікальність виявлені недоліки не були усунені повністю. Дослідження не є повністю самостійною авторською роботою, воно залишається незавершеним згідно з поставленою метою та визначеними завданнями

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи _____

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист _____

(ПІБ, підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу:

Випускна кваліфікаційна робота студента _____

Лагута Е.Р.

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту в екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми _____

Кравцов. С.С.

(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____

Ткаченко Т. І.

(підпис, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2023 р.

ЗМІСТ

6

ВСТУП

7

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ

ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ АКТИВНОГО ТУРИЗМУ 9

1.1. Теоретичний базис активного туризму 9

1.2. Діагностика ринку активного туризму 15

1.3. Ресурсний потенціал Миколаївської області для розвитку активного туризму 19

РОЗДІЛ 2. ПРОЄКТ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРУ

ТЕРИТОРІЄЮ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ 29

2.1. Розроблення маршруту та програми туру 29

2.2. Заходи та інструменти просування активного туру на ринку країн ЄС 34

2.3. Розробка та економічне обґрунтування екологічного туру територією Миколаївської області 36

ВИСНОВКИ 40

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 42

ДОДАТКИ 47

ВСТУП

Актуальність роботи. Необхідність теоретичного осмислення туризму усвідомлюється внаслідок ряду причин: планетарний характер розвитку туризму, масштабність туризму, необхідність наукової демонстрації сталого розвитку туризму, координація різних підходів до вирішення загальні завдання туризму.

Фактичні дані, накопичені туристичною діяльністю, необхідно оцінити, систематизувати та узагальнити в деталях. Таку роль має відігравати теорія туризму (туризмологія). Її суть полягає у збагаченні основних теоретичних положень і концептуальних моделей туризму.

Одним із стратегічних напрямків розвитку Миколаївської області є пріоритетний розвиток рекреаційного потенціалу.

Останнім часом проблемами розвитку туризму в Українському Причорномор'ї займаються багато вчених: А.Є. Молодецький, Г.Г. Мінчева, О.Г. Топчієв, С.К. Харічков, Т.О. Чичкалюк та ін.

Невирішені частини проблеми. Для покращення розвитку та функціонування рекреації в Миколаївській області необхідно проаналізувати сучасний стан розвитку рекреаційної сфери, що дозволить визначити стратегію та розробити плани конкретних дій, які дозволять забезпечити якість економічного зростання.

Мета дослідження – проаналізувати сучасний стан рекреаційного комплексу Миколаївської області, виявити позитивні та негативні зміни в рекреаційно-туристичній діяльності регіону.

Мета роботи зумовила наступні **завдання**:

- визначення ресурсів для активного туризму в Миколаївській області;
- Визначення основ організації активного туризму;
- Аналіз ринку України щодо організації активного відпочинку в Миколаївській області.
- Розробка туристичних продуктів для активного туризму для молоді

Миколаївської області.

Об'єкт дослідження: активний туризм.

Предмет дослідження: Процес створення пішохідної екскурсії.

Методи дослідження: аналіз і синтез, порівняння та узагальнення.

Наукова новизна отриманих результатів: полягає в розробці активної лінії туристичних подорожей для молоді.

Практичне значення отриманих результатів полягає в залученні молоді до екологічного пізнання Миколаївської області.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ АКТИВНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Теоретичний базис активного туризму

Особливістю активного туризму є те, що досягнення спортивних результатів тут не є основною метою, а тому він може бути більш масовим, доступним широким верствам населення [22].

Основне завдання активного туризму — привчити громадян до корисного і раціонального використання вільного часу, забезпечити оптимальне використання туристичних ресурсів, дбати про особисту безпеку туристів, захищати їх права, інтереси, майно. Типи активного туризму, на які наголошується сьогодні, розвивалися десятиліттями. Та систематика, яка існує зараз, остаточно сформувалася у 1980-х роках. Однак за 20 років ця класифікація не змінилася, хоча з'явилися нові тенденції. Його можна вважати базовим, основним. Піші прогулянки не потребують додаткових засобів пересування (наприклад, лиж, води, велосипедів тощо), спеціального спорядження (наприклад, для альпінізму та спелеології).

Гірський туризм — гірські подорожі, пов'язані зі складним гірським рельєфом (схили, хребти, льодовики, гірські перевали), переправою через гірські потоки тощо [5].

Гірський туризм є видом активного туризму, який характеризується великим фізичним навантаженням на організм людини в умовах гірського рельєфу. Цей вид туризму включає подорожі до гірських масивів, підйоми на високогірні вершини, трекінг, скелелазіння та інші активності, пов'язані з пересуванням у гірському середовищі.

Оскільки гірські регіони характеризуються зниженим атмосферним тиском та високою сонячною радіацією, гірський туризм вимагає використання спеціальних спортивних та страхових засобів. Це можуть бути

альпіністське спорядження, карабіни, мотузки, спеціальні рюкзаки та взуття, а також засоби захисту від сонця, шоломи та інші протектори.

Подолання перешкод у гірському туризмі вимагає від туристів особливих навичок та стратегій маршрутів подорожей. Це може включати долавання крутих схилів, перетин гірських потоків, переходи через скелі та льодовики, а також навігацію у важкодоступних умовах.

У гірському туризмі безпека є одним із найважливіших аспектів. Туристи повинні мати достатні навички, знання про безпеку та вміння правильно використовувати спортивне обладнання. Крім того, можуть застосовуватися різні види страхівки, які забезпечують захист від можливих небезпек.

Гірський туризм, незважаючи на свою вимогливість, надає унікальні враження, сприяє розвитку фізичної витривалості, сили та спритності, а також дарує можливість насолодитися неперевершеною природною красою гірських масивів [24].

Велосипедний туризм – це подорож на велосипеді. Подорожувати на велосипеді можуть люди будь-якого віку, оскільки його навантаження легко регулюється. Це відмінний відпочинок для тих, хто любить відвідувати нові місця, будучи активним [29].

Велотури можна організувати двома способами.

- Зверніться до послуг туристичних агентств, які пропонують пільгові квитки на велосипедні екскурсії по визначних місцях
- Самостійно сплануйте свій маршрут.

Якщо в першому варіанті велосипедистам не потрібно турбуватися про організацію велопогулянок, то самостійне планування подорожей вимагає великої відповідальності [15].

Автотуризм - це любительські подорожі на автомобілях, мотоциклах і мопедах. Автомобільний туризм характеризується тривалими подорожами в різних природно-кліматичних зонах, з відносно малою залежністю від погодних умов, що забезпечує високу автономність групи, менші фізичні

навантаження в порівнянні з іншими видами туризму, оскільки основне навантаження припадає на транспортний засіб.

Основними перешкодами для руху автомобіля є нерівні дороги, болота, каміння, сніг або пісок, мілини, гірські дороги та високогірні перевали. Види активного туризму, які виділяють сьогодні, формувалися десятиліттями.

Та класифікація, яка існує зараз, остаточно сформувалася в 80-х роках минулого століття. Тобто за понад 20 років у цій класифікації нічого не змінилося, хоча вже з'явилися нові тенденції [19].

Зокрема, порівняно недавно стали виділяти такі види, як кінний і вітрильний туризм. Отже, сьогодні розрізняють такі види активного туризму: піший туризм; гора; лижний; вода; велосипед; мотоцикл; автомобільний; вітрильний спорт; спелеотуризм; кінь; комбіновані. Спелеотуризм - вид активного туризму з метою рухової, пізнавальної та тренувальної підготовки в печерах. Відкриття нових печерних туристичних маршрутів поєднується з вивченням печерної спелеології. Цей спосіб пересування набув резонансу серед багатьох любителів підземних подорожей [21].

Печери є захоплюючим об'єктом для дослідження і вивчення. Вони приховують у собі унікальні природні утворення, такі як кристалеві формації, сталактити і сталагміти, які надають їм казковий вигляд. Також у печерах можна знайти підземні озера та інші цікаві водні утворення.

Спелеологія, наука про печери, вивчає різні аспекти печерного середовища, такі як походження печер, їх морфологія, мікроклімат, водні системи, біологічне життя та культурні залишки. Вона вимагає від дослідників суворої фізичної, технічної та інтелектуальної підготовки, оскільки вони залучаються до дослідження важкодоступних та небезпечних місць.

Печери є останніми необведеними місцями на карті світу, де людина може відчути себе дослідником і дізнатися щось нове. Вони захоплюють своєю таємничістю та неповторністю. Дослідження печер вимагає відваги, навичок і відповідальності, але нагородою стає можливість побачити

неймовірні природні формації та зануритися у світ, який мало хто мав змогу дослідити [24].

Печерний туризм відрізняється від інших видів туризму, перш за все, тим, що тут немає тривалих подорожей. Основними особливостями спелеологічного туризму є складність підземних маршрутів через велику різноманітність печерного рельєфу (колодязі, щєбінь, вузькі ущелини, підземні річки тощо) [32].

Кінний туризм є одним зі сприятливих напрямків у сучасній туристичній індустрії, і його популярність постійно зростає. Особисто я відчуваю захоплення верховою їздою, оскільки цей вид активного відпочинку ефективно розвантажує фізичне навантаження.

Верхова їзда рівномірно навантажує всі м'язи та внутрішні органи вершника і має позитивний вплив на його здоров'я. Однак, це не заважає вершнику ходити, що сприяє розподілу навантаження по всьому тілу. Кінний туризм доступний практично для всіх вікових груп.

Вітрильний туризм є ще одним новим напрямком у спортивному туризмі. Унікальність цього виду туризму полягає в тому, що він надає можливість взаємодіяти з двома природними стихіями одночасно: повітрям та водою [25].

При цьому турист, на відміну від звичайного яхтсмена, не втрачає контакту з третім елементом - землею, де розташовані культурні та освітні об'єкти, туристи також мають можливість ознайомитися з населенням країни, її традиціями та культурою. . Таким чином, під вітрильним туризмом слід розуміти подорож на легких, складних човнах по прибережним маршрутам і внутрішнім водоймам.

Дайвінг - підводний вид активного туризму. Він передбачає занурення в підводні глибини за допомогою спеціального спорядження – аквалангу. Сьогодні дайвінгом займаються як професіонали, так і любителі [7].

Спочатку дайвінг був виключно в промислових цілях. Люди пірнали, щоб дослідити морське дно і зібрати його мешканців. З розвитком туризму

він став набирати популярність як новий вид розваг. Кожен хотів побачити, що приховує цей таємничий водний світ. Як вид спорту дайвінг - молодий напрямок. Офіційно його затвердили лише у 2008 році.

Рафтинг — це вид активного туризму та спорту, в якому рафтери використовують надувний пліт для змагань з іншими командами. Команда, яка досягла пункту призначення, виграє гонку. Перегони проводяться на воді різного ступеню хвилювання. Для веслування на човні також необхідно використовувати подвійні лопати.

Рафтинг не слід плутати з веслуванням на каное, байдарках, веслуванням або човнами-драконами, оскільки всі вони використовують різні човни та мають різні правила [18].

Рафтинг - це активний відпочинок, в якому може брати участь будь-яка людина або команда.

Комбінована подорож. Існують деякі загальні умови, які слід враховувати під час класифікації спільних походів: Частини туристичного маршруту мають бути безперервними походами, тому їх можна класифікувати окремо [35].

Найчастіше тут водні екскурсії, рідше – ландшафтні. Поєднання гірських і туристичних маршрутів є складним, тому що важко визначити, де закінчується гірська частина маршруту, а тому важко визначити, де починається туристична.

Тому в альпійських районах всі походи відносять до гірських. Що стосується некатегорійних походів, тобто таких, які не переслідують мету досягнення спортивних результатів, то тут дуже поширені гірські походи [19].

В останні кілька років в Україні спостерігається стрімкий розвиток сфери активного туризму. З'являються нові професійні турфірми, які спеціалізуються на туристичній діяльності. Також збільшується кількість об'єктів активного відпочинку, пунктів обслуговування туристичного спорядження та професійних баз для розміщення туристів. Однак, попит на

спорт і відпочинок серед вітчизняних туристів все ще не зростає. Більшість активних туристів в Україні віддають перевагу індивідуальним подорожам або участі в туристичних клубах і групах.

Чинники, що впливають на розвиток туризму, різноманітні та багатогранні. Наявність сприятливих факторів призводить, з одного боку, до лідерства окремих регіонів і країн у світовому туризмі, а з іншого боку, небажані фактори обмежують туристичний потік [9].

Основні чинники, що впливають на розвиток туризму, можна розділити на дві групи: статичні та динамічні.

Статичні значення мають значення, яке не змінюється з часом. До цієї групи належать природно-кліматичні, географічні та культурно-історичні фактори [39].

До динамічних факторів належать:

- демографічний;
- соціальні;
- економічні;
- культурні;
- науково-технічний прогрес;
- міжнародні фактори [12].

Ці постійно діючі фактори можуть бути посилені або послаблені в певний час різними меншими і короткочасними економічними змінами, такими як, наприклад, економічні кризи, стихійні лиха, загроза тероризму і т.

Найважливіші фактори, що визначають розвиток туризму за кордоном:

- підтримка з боку органів державної влади;
- зростання суспільного багатства і доходів населення;
- скорочення робочого часу;
- розвиток транспорту та засобів зв'язку;
- урбанізація;
- пріоритети в системі духовних цінностей суспільства [21].

Спортивний туризм відрізняється від інших видів туризму. Щоб

зрозуміти, що таке спортивний туризм, необхідно визначити, що означає поняття спорту, особливо в туризмі. Спорт – це не тільки досягнення конкретних спортивних результатів, а й підтримання хорошої фізичної форми, зміцнення здоров'я тощо [41].

1.2. Діагностика ринку активного туризму

В Україні спостерігаються позитивні зрушення в сфері активного туризму. Нові спеціалізовані туроператори з активного туризму починають з'являтися, а також відкриваються нові об'єкти для активного відпочинку. Пункти прокату та обслуговування туристичного спорядження стають доступнішими для туристів, а база проживання розширюється, щоб задовольнити потреби активних подорожуючих. Всі ці зміни позитивно впливають на розвиток активного туризму в Україні і надають більше можливостей для туристів, які бажають активно проводити час під час своїх подорожей [11].

Проте серед вітчизняних туристів поки що не спостерігається підвищення попиту на активний відпочинок. Здебільшого, активний туризм в Україні носить індивідуальний характер, розвиваючись в межах туристичних клубів або гуртків рис. 1.2.

Такий вид туризму сприяє активному способу життя, здоровому відпочинку і пізнанню природних та культурних цінностей країни. Водночас, важливо зберігати екологічну цілісність природних територій і використовувати стежки та маршрути таким чином, щоб зберігати природну різноманітність і запобігати негативному впливу на довкілля.

Активний туризм може сприяти розвитку регіонів, залученню інвестицій, створенню робочих місць і підтримці місцевого населення. Він також сприяє формуванню екологічної свідомості серед туристів, їхній відповідальності за збереження природи та розумінню важливості сталого розвитку.

Отже, активний туризм може бути цікавим варіантом для туристів, які шукають активний відпочинок, бажають насолоджуватися природою та пізнавати різноманіття природних ландшафтів України.

Оглянемо основні типи активного туризму з таблиці 1.1: пішохідний, гірський (включаючи альпінізм), водний, велосипедний, гірськолижний, скелелазіння, спелеотуризм, дайвінг, кінний, повітроплавання, вітрильний, роупджампінг, мультигонки, каньйонінг та подієвий.

Таблиця 1.1

Туристичні території України придатні для активного туризму

Туристична територія	Короткий опис	Види активного туризму
Карпати	Гірський регіон з молодими вершинами, висотами до 2061 метра і густими лісами пропонує відвідувачам унікальні можливості для активного туризму та насолоди природою. Мальовничі гірські річки створюють ідеальні умови для різних видів водних активностей. Регіон також славиться своїми природними заповідниками, що дозволяють зберегти цінні екосистеми. Крім того, тут можна поглибитися в атмосферу місцевої культури завдяки збереженому етнічному колориту та традиційним народним промислам. Оригінальна дерев'яна архітектура церков і будинків додає особливого шарму цьому регіону. Все це робить його привабливим для подорожей, де люди можуть активно провести час, насолодитися природою, пізнати культурну спадщину та насолодитися унікальною атмосферою.	Пішохідний, велосипедний, гірськолижний, водний скелелазіння, <u>екологічний</u> , кінний, парашанеризм, мультигонки, подієвий
Подністров'я	Територія розташована на рівнині і вражає своїми глибокими річковими каньйонами, які створюють вражаючі геологічні утворення, такі як скельні відслонення, гроти, печери та водоспади. Особливим природним атрибутом цього регіону є Подільські Товтри - залишки давнього коралового рифу, які створюють унікальну геологічну пам'ятку. Клімат в цьому регіоні має свої особливості, які обумовлені специфічним рельєфом. Велика кількість замків, розташованих на цій території, прикрашає ландшафт і додає йому історичний шарм. На додаток до цього, у цьому регіоні знаходяться печери, які прокладені у гіпсових товщах і мають велику протяжність ходів. Всі ці особливості роблять цю територію привабливою для відвідувачів, які цікавляться природними феноменами, історією та архітектурою.	Водний, пішохідний велосипедний, повітроплавання, кінний екологічний, парашанеризм, подієвий археологічний

Туристична територія	Короткий опис	Види активного туризму
<u>Полісся</u>	Ця місцевість представляє собою рівнинну територію, яка щедро вкрита лісами і має високий рівень зволоження. Тут простягається густа мережа річок зі спокійною течією та піщаними берегами, а також численні болота та озера. Частина цієї місцевості перебуває під заповідним режимом для збереження природних цінностей. Регіон має низьку привабливість для масового туризму через свою важкодоступність, але саме завдяки цьому його природність, традиційна дерев'яна архітектура та етнокультурні особливості збереглися в автентичному стані. Тут також зберігся старовинний народний промысел - бортництво, який є невід'ємною частиною місцевої культури.	Екологічний, велосипедний, водний кінний, скелелазіння
<u>Підніпров'я</u>	Це горбиста рівнина, яка характеризується великою кількістю глибоких ярів та балок. У цьому регіоні також присутні акваторії водосховищ на річці Дніпро, особливо видовищний є її високий правий берег. Канівський заповідник вражає своїм унікальним рельєфом, який є наслідком дії давнього льодовика. Крім того, регіон багатий на археологічні, історичні та культурні скарби, що робить його особливо цікавим для вивчення. Тут також відомі центри народних ремесел, де передаються столітні традиції та виробляються ручні вироби високої якості.	Велосипедний, водний вітрильний, пішохідний парапланеризм, повітроплавання, гірськолижний, скелелазіння, подієвий, археологічний
<u>Побужжя</u>	Це рівнинна частина України, де виходить на поверхню одне з найстаріших геологічних утворень - Український кристалічний щит. Цей щит представлений гранітними скелями і порогами на річці Південний Буг та її притоках. Також у цьому регіоні можна знайти залишки старих млинів у долині річки Південний Буг. Крім того, тут розташовані численні археологічні та історичні пам'ятки, які свідчать про багату і давню історію цієї території.	Водний, скелелазіння, пішохідний, велосипедний
<u>Причорномор'я</u>	Ця територія з рівнинним рельєфом і степовою рослинністю обмежена Чорним і Азовським морями. Тут знаходяться мілководні лимани з піщаними косами, які є місцем гніздування птахів. Також є багато заповідних територій, де охороняються степова рослинність і водно-болотні угіддя. Територія має археологічні та історичні пам'ятки.	Екологічний, бердвотчінг, вітрильний, водний, археологічний, парапланеризм, дайвінг, велосипедний, подієвий
<u>Крим</u>	Цей півострів має степову рівнинну територію у північній частині, а також скелясті гори, що піднімаються до висоти до 1545 м, у південній частині. У північній частині розташовані печери, які додають регіону особливий шарм. Тут можна знайти велику кількість історичних та археологічних об'єктів, що свідчать про багату історію цієї області. Крім того, поблизу півострова є мілководні акваторії з цікавим підводним рельєфом, а також значна кількість затонувалих об'єктів на морському дні, що привертає увагу дайверів та любителів підводного дослідження.	Пішохідний, скелелазіння, велосипедний, <u>спелеотуризм</u> , дайвінг, парапланеризм, вітрильний, кінний, мультигонки, подієвий, роупджампінг, каньонінг, археологічний

Складено за [3].

З табл. 1.1 видно, що туристичні території України мають значний потенціал для активного туризму. Наприклад, в різних регіонах країни більше двадцяти річок використовуються для рафтингу та сплавів на катамаранах, рафтах, байдарках і каяках. Карпатський регіон та Центральна Україна відомі своїми річками класу 2-3 з порогами, тоді як в інших регіонах річки мають спокійну течію і підходять для сімейного відпочинку. Особливо привабливою є туристична область Подністров'я, де річки течуть через мальовничі глибокі каньйони, висотою до 200 метрів.

Починаючи з кінця квітня, в Україні розпочинається сезон для рафтингу і катамаранінгу. У цей час особливо популярними є захоплюючі річкові маршрути з порожистими ділянками, такими як Прут, Чорний Черемош і Чорна Тиса, з їх холодною бурхливою водою, високими порогами, перекатами і неперевершеним адреналіном. Влітку та восени, особливо популярними стають такі річки, як Дністер з його вражаючим зелено-червоним каньйоном, Південний Буг з величезними гранітними порогами, Случ з чистою прозорою водою, Сіверський Донець з його мальовничими крейдовими Святими горами, Десна з багатим рослинним світом та безліччю озер, а також багато інших захоплюючих місць [2].

Активний туризм в Україні стає необхідною складовою галузі туризму, яка спрямована на підвищення фізичного, морального та інтелектуального розвитку шляхом організації різноманітних спортивних екскурсій та змагань для любителів. Це означає, що туристичні подорожі активного характеру стають популярними, оскільки вони дають змогу насолоджуватися природою, відкривати нові місця та поглиблювати знання про культурні традиції.

Екотуризм, також відомий як екологічний туризм, є формою подорожей до природних і природоохоронних областей, де туристи намагаються мінімізувати свій вплив на середовище. Він сприяє освіті туристів та збору коштів на заходи зі збереження природи територій, а також сприяє розвитку ізольованих поселень. Розвиток екотуризму розглядається як

важливий чинник збереження довкілля для майбутніх поколінь. [1][2].

Екотуризм особливо приваблює туристів, які проявляють цікавість і турботу щодо проблем екології. Цей вид туризму часто включає в себе волонтерську роботу, активні заходи зі збереження довкілля та навчальні програми, спрямовані на зменшення негативного впливу людей на природу.

Основна причина виникнення екологічного туризму полягає в неврегульованості відносин між суспільством і природою, або в туристичній інтерпретації як "туризм-екологія". За результатами численних опитувань туристів, виявлено, що серед провідних мотивів туристичних подорожей все більше людей прагнуть спілкуватися з природою. Це призвело до появи понять, таких як "м'який туризм" (soft tourism) або "зелений туризм", які означають природний туризм з акцентом на бережливе ставлення до природи.

Використання наявних природних дозвіллевих, історико-культурних і людських ресурсів країни не тільки створює умови для залучення населення України до активного здійснення туристичної діяльності, а й має стимулюючий вплив на розвиток міжнародного та іноземного туризму та сприяє загальна індустрія туризму як економіка України. Розвиток високоприбуткового сектору країни та її вихід на світовий туристичний ринок.

1.3. Ресурсний потенціал Миколаївської області для розвитку активного туризму

Миколаївська область розташована на півдні України в басейні нижньої течії річки Південний Буг. Вона межує з Кіровоградською областю на півночі, з Дніпропетровською областю на сході та північному сході, з Херсонською областю на південному сході, та з Одеською областю на заході. [10, с. 68].

Територія Миколаївської області становить понад 24,6 тис. км² (4,1%

території країни). На півдні омивається Чорним морем і дев'ятьма лиманами, що глибоко входять у сушу, серед яких Дніпровсько-Бузький (63 км.), Тилігульський (60 км.), Бузький (42 км.), Березанський (26 км.). км.) [6, с. 7].

Миколаївська область розташована на рівнинній поверхні, яка нахилється в південному напрямку. На її території можна знайти такі природні об'єкти, як острів Березань і Кінбурнська коса. Більша частина області знаходиться на Причорноморській низовині. На півночі області можна знайти Подільську Вишту та Дніпровську Вишту.

На території області протікає 85 річок довжиною понад 10 км. Головна річка – Південний Буг та його притоки Інгул, Інгулець, Кодима, Чичиклія, Синюха, Мертвовод, Гнилий Єланець. Є 12 малих водосховищ, 128 ставків [10, с.68].

Клімат є одним із ресурсів, що визначає просторову організацію відпочинку. Миколаївська область розташована в зоні кліматичного комфорту: помірно-континентальний клімат з м'якою малосніжною зимою та жарким сухим літом, характеризується тривалим теплим періодом із середньодобовою температурою повітря на морському узбережжі вище 15°C [7]., стор.269].

Основними природними рекреаційними ресурсами Миколаївської області є піщані морські пляжі протяжністю понад 70 км, мальовничі ландшафти Південного Бугу та численні водосховища; джерела мінеральних вод із затвердженими запасами до 1000 м³ на добу (курорт Очаків), родовища лікувальних грязей, переважно Тилігульського (11276 тис. м³ розвіданих запасів) і Березанського лиманів (10910 тис. м³ розвіданих запасів), з геологічними запасами понад 2 млн м³ Поклади лікувальних грязей на озері майже не використовуються. Солонецько-Тузлинський (всього 237 тис. кубометрів розвіданих запасів) [3, с. 387].

Лісистість території Миколаївської області становить 3,7%, в цілому по державі цей показник дорівнює 15,6%. Ліси області належать до I групи і виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі

та рекреаційні функції. Лісові ресурси є живильним джерелом, здатним відновлювати сили і здоров'я, для цих цілей використовується понад 11 тис. га лісових масивів, у тому числі 4 тис. га зелених зон навколо міст [10, с.70].

На території Миколаївської області розташовано понад 120 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, регіональні ландшафтні парки «Кінбурнська коса» та «Гранітно-степове Побужжя», частина Чорноморського біосферного заповідника, 45 заказників, 42 пам'ятки природи, два десятки парків, один із найстаріших і найкрасивіших зоопарків України.

У комплексі рекреаційних ресурсів особливе місце посідають культурно-історичні ресурси, розташовані в містах і селах. Історико-культурні ресурси знайомлять із багатьма сторінками давніх часів заснування, будівництва, розвитку та життя Миколаївської області.

В обласному центрі — штаб Чорноморського флоту 1794 р., Офіцерська нарада 1820 р., астрономічна обсерваторія 1827 р., Миколаївська церква 1817 р., костел 1896 р., синагога 1822 р., караїмська кенаса. у 1841 р., старе кладовище 18-20 ст., водонапірна вежа 19 ст. та інші [6, с. 14].

У селі Парутине Очаківського району – всесвітньо відомий національний історико-археологічний заповідник «Ольвія». Березань – острів у Чорному морі, входить до складу історико-археологічного заповідника НАН України «Ольвія» [9].

У Новобузькому районі збереглася Пелагівська церква XIX ст., в Очакові – Свято-Миколаївська, у Первомайському – Катерининська та ін. У Миколаєві та інших населених пунктах активно працюють музеї та виставкові зали, експозиція яких постійно поповнюється. Багато пам'ятників і скульптур прикрашають Миколаївську область [6, с. 14].

Основні рекреаційні зони Миколаївської області розташовані в південній частині області, на узбережжі Чорного моря та лиманах. У цих зонах зосереджено 169 рекреаційних закладів.

Як і в попередні роки, Миколаївська область посіла шосте місце серед

регіонів України за кількістю одужалих. Крім того, у 2008 році в Миколаївській області функціонувало 95 різних типів готелів та інших місць для тимчасового проживання на 13,3 тис. місць. При цьому готельні послуги надавали 18 готелів та 1 готельно-офісний центр.

За забезпеченістю готельними та іншими місцями тимчасового проживання серед регіонів південного регіону Миколаївська область посідає друге місце (11,1 місця на 1000 жителів) після Херсонської (19,7) [5, с.5].

Миколаївська область має достатні природно-рекреаційні можливості для розвитку туристичної галузі. Розглядаючи причини незадовільної ситуації на сучасному туристичному ринку, перше місце в переліку цих причин посідає нераціональне використання рекреаційних ресурсів, недостатня увага місцевої влади до цієї сфери [42].

Про це свідчить той факт, що розроблена Програма соціально-екологічного розвитку рекреаційних зон Чорноморського узбережжя Миколаївської області не здійснюється через відсутність фінансування. В результаті, багато напрямків розвитку туризму, таких як покращення управління, розширення матеріальної бази, підвищення якості послуг та інші, не реалізуються в повному обсязі. Така ситуація перешкоджає ефективному використанню рекреаційних ресурсів та об'єктів культурної спадщини, покращенню транспортного обслуговування, а також розвитку інформаційно-рекламного забезпечення і інноваційної діяльності [1].

Тому необхідно створити сприятливі умови для інвестування. Тобто, ефективність функціонування рекреаційного комплексу Миколаївської області пов'язана з реалізацією великих комплексних інвестиційних проєктів, які стосуватимуться спортивних, розважальних, оздоровчих, та ін. Для отримання більш глибокого уявлення про стан туристичної галузі Миколаївської області, ми проведемо SWOT-аналіз (табл. 1.2). Цей аналіз допоможе нам зрозуміти сильні та слабкі сторони області в її внутрішньому середовищі, а також виявити можливості та загрози, що виникають з зовнішнього оточення.

SWOT-аналіз Миколаївської області

	Сильні сторони	Слабкі сторони
Внутрішнє середовище	<p>-Наявність історичних місць, розташованих недалеко від Миколаєва, надає можливість створювати цікаві туристичні маршрути. Туристи можуть відвідати ці місця та насолодитись їх багатою історією та культурою.</p> <p>-Вебсайт "Миколаївщина туристична" (Миколаїв 3D) є доступним ресурсом для туристів, де вони можуть знайти корисну інформацію про туристичні об'єкти, події та послуги в Миколаївській області. Цей вебсайт надає можливість віртуально ознайомитись з містом та його визначними місцями.</p> <p>-Наявність проморолика про Миколаївську область допомагає просувати її туристичний потенціал. Цей відеоролик візуально презентує привабливість регіону та його туристичні можливості, залучаючи увагу туристів та спонукаючи їх відвідати Миколаївську область.</p> <p>-Наявність Міжнародного аеропорту сприяє зручному доступу до Миколаєва для міжнародних туристів. Це робить область більш доступною для відвідувачів з різних країн і сприяє розвитку туристичної індустрії.</p> <p>– Історичні місця, що розташовані поряд із містом, дають змогу створити туристичні маршрути</p> <p>– Наявність вебсайту «Миколаївщина туристична» (Миколаїв 3D)</p> <p>– Наявність проморолика</p>	<p>– У Миколаєві спостерігається недостатня популяризація як туристичного центру за кордоном. Крім того, кількість пропозицій для туристів обмежена, зосереджуючись переважно на визначних пам'ятках. Якість готельних послуг і надання сервісу відстають від стандартів інших міст Східної і Західної Європи. Ці фактори впливають на привабливість міста для туристів та його конкурентоспроможність у міжнародному туристичному ринку.</p> <p>У Миколаєві спостерігаються такі проблеми в туристичній сфері:</p> <p>-Незручність пересування містом через погану організацію транспортної інфраструктури.</p> <p>-Незадовільний стан вулиць, пам'ятників та інших об'єктів, що впливає на загальний вигляд міста та його привабливість для туристів.</p> <p>-Відсутність інформаційних центрів, які б могли надати необхідну інформацію та підтримку туристам.</p> <p>-Складні бюрократичні процедури, зокрема для отримання дозволів на будівництво об'єктів туристичної інфраструктури, що ускладнює розвиток туристичного сектору та інвестиційну привабливість міста.</p>

	Можливості	Загрози
Зовнішнє середовище	<p>-Створення сприятливого інвестиційного клімату сприяє залученню інвестицій у туристичну індустрію Миколаївської області. Це створює умови для розвитку нових туристичних проєктів, вдосконалення інфраструктури та покращення якості послуг для туристів.</p> <p>-Розвиток внутрішнього туризму стимулює зростання внутрішніх туристичних потоків у Миколаївській області. Оскільки Крим залишився недоступним для багатьох українців, туристи шукають альтернативні місця для відпочинку і відкривають для себе туристичні можливості області.</p> <p>-Створення Зони вільної торгівлі з державами ЄС має важливе значення для розвитку туристичної галузі. Це надасть можливість туристичним суб'єктам з Миколаївської області виходити на зовнішні ринки ЄС і привертати більше зарубіжних туристів. Це сприятиме зростанню туристичного потоку, створенню нових робочих місць та підвищенню економічного розвитку регіону.</p>	<p>-Погіршення економіко-правового середовища держави негативно впливає на залучення приватних інвестицій у туристичний бізнес. Нестабільність економічної ситуації, непередбачуваність правового регулювання і висока корупція створюють перешкоди для інвесторів і зменшують їхню бажання вкладати кошти у розвиток туристичної галузі.</p> <p>-Скорочення фінансування утримання історичних і архітектурних пам'яток призводить до погіршення їхнього стану і знижує привабливість області для туристів. Брак коштів на реставрацію та збереження цих об'єктів може призвести до їх поступового занепаду і втрати історичної цінності, що негативно впливає на туристичний потенціал регіону.</p> <p>-Погіршення міжнародного іміджу на зовнішніх ринках обумовлене політичними факторами, економічною нестабільністю та поширенням корупції. Ці чинники створюють негативне сприйняття Миколаївської області як туристичного напрямку і можуть вплинути на рішення потенційних туристів відвідати цей регіон. Необхідність зміни та поліпшення ситуації в цих сферах є важливим кроком для відновлення позитивного іміджу та залучення більшої кількості туристів.</p>

Складено за [7,8,11,18].

Розглянувши сильні та слабкі сторони, можливості та загрози Миколаївської області, вони дійшли висновку, що туристичний потенціал

регіону та міста все ще розвивається у правильному напрямку [20, с.65–66], оскільки для цього є, це має зручне географічне розташування, привабливе для туристів місто та навколишній ландшафт, культурно-історичні пам'ятки світового значення. Проте, окрім цього, є слабкі сторони, які заважають розвитку, а саме: недостатня популярність іноземних туристичних центрів у Миколаєві як, обмежена кількість міських туристичних проектів, поганий стан вулиць, пам'ятників тощо.

Говорячи про перспективи розвитку туризму в Україні, необхідно підкреслити, що сучасний туризм також є сферою економічного та соціального життя, яка тією чи іншою мірою інтегрує майже всі інші галузі [21, с. 25-26]. Це одна з причин, чому туризм посідає перше місце у світовій економіці. Стратегічною метою розвитку туризму в Україні можна визначити створення конкурентоспроможних туристичних продуктів, здатних задовольнити туристичні потреби населення.

Країна по той бік Чорного моря - Туреччина є прикладом розвиненої туристичної галузі. Враховуючи турецький досвід, необхідно вдосконалити організацію туристичної діяльності в Україні шляхом утворення міжвідомчого органу регулювання туризму, формування національного плану розвитку туризму, відновлення пільгового режиму оподаткування СЕЗ і ТПР, запровадження механізму обов'язкової класифікації готельних баз, створення впливових потужних неурядових організацій і включення її обов'язків щодо ліцензування туристичного бізнесу.

Країна по той бік Чорного моря - Туреччина є прикладом розвиненої туристичної галузі. Враховуючи турецький досвід, необхідно вдосконалити організацію туристичної діяльності в Україні шляхом утворення міжвідомчого органу регулювання туризму, формування національного плану розвитку туризму, відновлення пільгового режиму оподаткування СЕЗ і ТПР, запровадження механізму обов'язкової класифікації готельних баз, створення впливових потужних неурядових організацій і включення її обов'язків щодо ліцензування туристичного бізнесу.

На основі бази даних розміщення туристичних ресурсів Миколаївської області складено інтерактивну туристичну карту за посиланням URL: https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1AvC8kGMUrNWZJR-PzvGS1-6n_4T0TmQ&usp=sharing.

Після аналізу карти стає очевидною нерівномірність розміщення туристичних ресурсів в Миколаївській області. Основний туристичний потенціал складають природні ресурси, які розташовані вздовж річок Південний Буг, Інгул, Висунь і на узбережжі Чорного моря. Природні ресурси представлені заповідними територіями різного значення і підпорядкування. Культурно-історичні ресурси переважно зосереджені у містах. Миколаїв виділяється високою концентрацією історико-культурних об'єктів. Соціально-економічні (інфраструктурні) туристичні ресурси переважно зосереджені в прибережній зоні та місті Миколаєві. Цю групу ресурсів представляють спеціалізовані заклади розміщення, такі як бази відпочинку, санаторії, дитячі табори, а також готелі.

Висновки до розділу 1

Розробка конкретного туристичного продукту, який задовольняє потреби у туристичних послугах, включає створення маршрутів, турів, екскурсійних програм та надання різноманітних основних, додаткових і супутніх послуг. Нижче наведена класифікація туристичних маршрутів.

Сформований туристичний продукт потребує маркетингового просування на ринку. При плануванні стратегії просування багато працівників туристичної галузі вважають просування туристичного продукту необхідною частиною рекламної діяльності. Дуже рідко використовуються окремо різні комунікаційні інструменти, якщо вони не вписуються в загальну маркетингову стратегію.

Для просування туристичних продуктів на ринку туристичної індустрії застосовуються різноманітні методи. Один з найважливіших методів -

організація виставок, які забезпечують зустріч продавців та покупців туристичних продуктів на одному місці та сприяють укладанню угод. Найбільшими і найпопулярнішими виставками в цьому контексті є ті, що проводяться в Лондоні та Берліні. Виставки, як правило, поділяються на три категорії та націлені на різні групи: загальну публіку, туристичні організації та учасників, запрошених за спеціальними запрошеннями.

РОЗДІЛ 2

ПРОЄКТ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРУ ТЕРИТОРІЄЮ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Розроблення маршруту та програми туру

Розроблення туристичної програми спрямоване на вирішення актуальних завдань для пришвидшення соціально-економічного розвитку Миколаївської області [43].

Завданням Програми розвитку туризму в Миколаївській обл. на 2022–2028 рр. є:

1. Забезпечення сталого розвитку туристичної галузі і підвищення частки її доходів у макроекономічних показниках;
2. Підвищення рівня життя громадян і створення додаткових робочих місць;
3. Збільшення частки бажаних доходів від туристичної галузів державному бюджеті;
4. Підвищення іміджу Миколаївської обл.

Основна мета Програми соціально-економічного розвитку зон для відпочинку на Чорноморському узбережжі Миколаївської області полягає у:

1. Сприянні створенню відповідної матеріальної бази, мережі побутових послуг, конкурентоздатних як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках, що здатні максимально задовольнити потреби відпочивальників;
2. Створенні умов для залучення інвестицій у туристично-рекреаційну галузь області;
3. Збільшенні доходів до державного бюджету;
4. Підвищенні іміджу Миколаївщини.

Проєкт "Володар Миколаївських стихій" запропонує захоплюючу тематичну подорож, під час якої ви зможете відчути чотири небезпечні, але

захоплюючі стихії: Землю, Воду, Повітря і Вогонь. Ця екскурсія розрахована на сімейний відпочинок, в поєднанні з культурно-пізнавальною програмою. Проект проводиться сезонно, з початку травня до кінця жовтня, щодня, за умови наявності групи з 10 осіб. Тривалість екскурсій приблизно 7 годин.

Подорож розпочинається зі стихії Землі. Ви отримаєте можливість зануритись у цю стихію, відвідавши Миколаївські катакомби, що простягаються майже на всій території Миколаєва. Катакомби мають природне та штучне походження і місцями викопані у кам'яній породі потужними підземними водами. Деякі тунелі знаходяться на глибині 3-4 метри, а інші на 8 і 20 метрів нижче землі. Багато ходів замуровані, існує лише один активний маршрут, що дозволяє вам дізнатись більше про підземний світ Миколаєва.

Наступним етапом вашої подорожі буде знайомство зі стихією Повітря, яка в Миколаєві має кілька рівнів складності. У місті є постійний парк розваг, де ви зможете насолодитись різними активними випробуваннями, туристичними етапами завдовжки від 1 до 8 метрів, тарзанками і підвісними мостами, повітряними сходами, лабіринтами і сітками, мотузковими павутинами, ліанами та багатьма іншими розвагами. У склад екскурсії входить мотузковий парк з чотирма рівнями складності, що дозволяє кожному обрати індивідуальний рівень випробувань. Для тих, хто любить екстрим, ми пропонуємо спробу роуп-джампінгу з 9-поверхової будівлі, що має висоту 25 метрів.

У Миколаєві елемент Води представлений двома річками, Південним Бугом і Інгулом, які приваблюють своїми крутими берегами та швидким течієм. Південний Буг, третя за довжиною річка в Україні (після Дніпра і Дністра), єдиний великий водний потік, що повністю протікає на території України. Предки, стародавні слов'яни, віддавали цій річці символічну назву "Бог". У давньогрецькій культурі вона була відома як Гіпаніс або Іпаніс. Річка Інгул є найбільшою притокою Південного Бугу, яка впадає поблизу Миколаєва. Її русло має багато поворотів, а береги, особливо правий, є

кам'янистими, високими і порізаними ярами. Для освоєння цієї водної стихії використовуються двомісні і чотиримісні байдарки на річках Миколаєва. Бажаючим буде надана можливість проплисти під мостами та зробити бажання.

Пропонуємо вам активний відпочинок у маловідомому, але захоплюючому місці - Актовському каньйоні, розташованому біля села Актове, у Вознесенському районі Миколаївської області. Цей каньйон є унікальним природним утворенням, сформованим понад 4 мільярди років тому. Він розташований на річці Мертвовод і має площу 250 гектарів, а його максимальна глибина досягає 50 метрів. Протяжність каньйону становить приблизно 3 кілометри.

За історичними повір'ями, село Актове під Вознесенськом володіє містичною аугою і вважається "Долиною диявола". Легенди говорять, що багато скіфських царів були поховані саме тут, а в їхні часи "Долина диявола" була місцем проведення магічних ритуалів.

Сучасним наслідком цієї історії є Актовський каньйон - безлюдне місце чарівного та водночас дикого відпочинку. Скелі каньйону височать до 100 метрів у висоту, утворюючи разом з річками і водоймами унікальну заповідну зону зі своїм власним мікрокліматом, який відрізняється від оточуючого середовища навколо. Зійти вниз по скелях - завдання для сильних духом. Однак, приклавши зусилля, ви зможете насолодитися видом маленьких водоспадів, що плавно перетікають один в одного, і зануритися у чисті, прозорі води.

Що стосується інфраструктури, то воно відсутнє в цьому місці дикого відпочинку з наметом, з усіма своїми плюсами і мінусами. Тут немає жодної інфраструктури, лише ви та ваш намет. Проте, перевагою є безпосередня близькість до села, тому у разі потреби туристи не залишаться голодними або холодними.

Недалеко від Актовського каньйону знаходиться ще один каньйон - Арбузинський, який часто називають "малим Актовським". Обидва каньйони

можна побачити зі скелі з вразливою назвою "Пуп землі".

Стосовно розваг на цих місцях, це в основному обмежується купанням і пірнанням, але які купання! Якщо ви проживатимете в каньйоні два тижні, ви зможете кожного дня змінювати локацію для водних процедур, оскільки їх тут дуже багато. Одне з найчистіших місць для купання - Гамазеник, це багатоярусна невелика річечка, розташована біля підніжжя скель. Проте, є кілька нюансів: перед тим як стрибати зі скелі, краще отримати консультацію від місцевих мешканців або ретельно перевірити глибину водойми самостійно, оскільки підводні камені розташовані дуже близько до поверхні води.

Незважаючи на те, що Актівський каньйон не є широко відомим туристичним об'єктом, це дивовижне місце зберігає свою містичну привабливість, неперевершену красу природи і віддаленість від масового туризму.

Після цієї захоплюючої подорожі учасникам буде запропоновано різноманітні смаколики, щоб насолодитися відпочинком після активного дня. Кожен учасник екскурсії буде винагороджений грамотою за оволодіння Миколаївськими стихіями, що створить приємну пам'ять про цю подорож.

Приблизна ціна за маршрут в розмірі 900 грн є розумною і включає в себе виставу фаєр-шоу, майстер-клас, смаколики та грамоту. Зважаючи на унікальність цього досвіду та різноманітність розваг, це може бути чудовим варіантом активного відпочинку у Миколаєві.

Рекламно-інформаційна діяльність є важливим елементом розвитку туризму. У Миколаївській області проводиться робота з розроблення, видання та розповсюдження рекламно-інформаційної продукції, такої як календарі, буклети та брошури. Ця продукція дозволяє ознайомлювати та пропагувати природно-рекреаційні можливості області.

Крім того, були розроблені і випущені додаткові матеріали, такі як туристична карта Миколаївської області, рекламний диск «Миколаївщина запрошує» та відеофільм «Відпочивай активно». Ці матеріали мають на меті

привернути увагу туристів та надихнути їх на активний відпочинок у регіоні.

Рекламно-інформаційна продукція, така як буклети, карти та відеофільми, є ефективними засобами просування туристичних можливостей області, допомагаючи залучати більше відвідувачів та популяризувати туристичний потенціал Миколаївської області [44].

У Миколаївській області були створені бази даних, що містять інформацію про якісний туристичний супровід та екскурсійне обслуговування для груп туристів. Також встановлено процедуру отримання дозволів на туристичний супровід. Ці дозволи видані акредитаційною комісією обласної державної адміністрації. Це сприяє забезпеченню якості туристичного обслуговування та забезпеченню кваліфікованих фахівців для супроводу туристичних груп.

Для покращення просування туристичного продукту Миколаївської області на вітчизняному і міжнародному ринках провідні туристичні підприємства області та управління активно беруть участь у вітчизняних і міжнародних виставках туристичного спрямування. Це дає можливість презентувати туристичні пропозиції Миколаївської області широкому колу відвідувачів і залучати нові туристичні потоки. Крім того, проводяться прес-тури для національних і обласних ЗМІ, під час яких журналісти мають змогу ознайомитися з найцікавішими місцями області і поділитися цією інформацією з читачами та глядачами. Це сприяє підвищенню обізнаності про туристичний потенціал Миколаївської області та привертає більше уваги до регіону як туристичного напрямку.

2.2. Заходи та інструменти просування активного туру на ринку країн ЄС

Незважаючи на значні успіхи в цій сфері, потенціал вітчизняного туристичного ринку ще далеко не вичерпаний і ще є куди розвиватися. Вітчизняні туристичні компанії активно впроваджують кращий досвід у світі,

пропонуючи традиційні туристичні продукти та розширюючи перелік інноваційних продуктів для вітчизняних та іноземних туристів. Практика показала, що характерними рисами туристичних послуг є складна структура вітчизняного туристичного ринку та висока еластичність попиту, тому важко переоцінити необхідність активного використання маркетингових інструментів.

Просування туристичного продукту є одним із першочергових завдань менеджерів з маркетингу туристичних підприємств. Виконання цих завдань передбачає не тільки стимулювання попиту на існуючі туристичні продукти, а й формування попиту на абсолютно нові продукти. З цією метою використовується широкий спектр рекламних засобів, включаючи рекламу, стимулювання збуту, зв'язки з громадськістю, туристичні послуги, виставки та особисті продажі.

Специфіка просування туристичних послуг багато в чому обумовлена їх специфікою, оскільки в більшості випадків рекламується не одна, а цілий комплекс взаємопов'язаних послуг, від екскурсій і проживання в готелях до покупки авіаквитків і страхування учасників подорожей. Така множинність факторів фактично вимагає особливих підходів до організації процесу просування туристичних послуг. З іншого боку, конкуренція між гравцями туристичного ринку досить жорстка, що значно вплинуло на покращення туристичних послуг. Посилення конкуренції особливо пов'язане з виходом на наш ринок великих транснаціональних туристичних компаній. Усі ці фактори разом збільшують витрати на рекламу, які туристичні компанії повинні враховувати при плануванні своїх маркетингових стратегій.

Важливо відзначити, що рекламні заходи в туристичному бізнесі спрямовані не тільки на існуючих і потенційних споживачів, а й на виробників туристичних послуг, професійних посередників (турфірми, туроператорів, перевізників) і тих, хто відіграє певну роль в туризмі. ринку. Інші важливі контактні особи (регулюючі органи - національні органи влади, ЗМІ, інвестиційні та страхові компанії, громадські організації тощо).

Поступова практична реалізація просування туристичних послуг є не унікальною, а загальною рисою різних видів просування послуг. Отже, у процесі просування туристичної послуги необхідно вирішити такі завдання: привернути увагу споживача, викликати його інтерес до туристичного продукту, створити атмосферу довіри та взаєморозуміння у спілкуванні зі споживачем, ініціювати Бажання спонукати його до покупки.

У сучасних умовах використання різноманітних інструментів просування туристичних послуг на внутрішньому ринку стає дедалі актуальнішим, і це стало тенденцією, яка визначається такими умовами [2]:

Посилення конкуренції за споживчі переваги;

Значно розширено асортимент туристичного продукту;

підвищення ризиків, пов'язаних із розробкою та виведенням на ринок нових туристичних продуктів;

Активний розвиток туристичної інфраструктури в багатьох регіонах України;

Суттєво покращено вимоги до стандартів якості туристичних послуг.

Незважаючи на те, що засоби реклами широко використовуються як основний інструмент у процесі просування туристичних послуг, багато вітчизняних туристичних компаній використовують такі форми інструментів просування з метою зниження витрат:

Знижки при бронюванні турів клієнтами заздалегідь або в обумовлений термін під час сезонних розпродажів.

Поїздка в кредит. Перспективний, але мало поширений засіб просування туристичного продукту в Україні через значні інфляційні ризики.

Вітчизняні туристичні підприємства в процесі просування послуг використовують промоційні інструменти, які дозволяють досягти хороших результатів у залученні клієнтів та налагодженні ефективної комунікації з іншими контактними аудиторіями за умов дефіциту обігових коштів [45].

В останні роки все більше вітчизняних туристичних компаній використовують соціальні мережі для ефективного просування туристичних

послуг. Ефективність цього виду просування заснована на можливості охопити широку аудиторію наявних і потенційних клієнтів з мінімальними капітальними витратами. Соціальні мережі допомагають сформувати гарну репутацію туристичної компанії, накопичуючи позитивні відгуки від туристів, а участь користувачів Інтернету в групах туристичних компаній у соціальних мережах дозволяє створити «банк» потенційних клієнтів.

2.3. Розробка та економічне обґрунтування екологічного туру територією Миколаївської області

Паспорт розбленого туру з активного туризму:

Назва туру: «Чарівна Миколаївщина»

Група учасників: 10 чоловік (+ 1 інструктор); Вік учасників: 18 – 35 років;

Сезон проведення походу: весна, літо, осінь;

Рівень складності походу: середній;

Умови проживання: в наметах / кемпінги;

Трансфер (в обидві сторони);

Розклад туру:

06:45 Збираємось всіма учасниками групи на розі вулиць Буніна та Пушкінської біля Одеської обласної філармонії (вул. Буніна, 15).

07:00 Вирушаємо з Одеси комфортабельним автобусом. Під час поїздки зробимо зупинку для сніданку та відпочинку.

11:30 Піша прогулянка з гідом Арбузинським каньйоном. Дізнаємось цікаві факти про рідкісну рослинність і насолодимось мальовничими краєвидами.

13:00 Переїзд до Актівського каньйону і піша прогулянка з гідом. Послухаємо захоплюючі легенди про це місце та зробимо яскраві фотографії.

15:00 Переїзд до Трикратського лісу.

15:30 Відпочинок на зеленій галявині. Нас чекає обід, приготований кухарем (свинячий/курячий шашлик або запечена скумбрія, картопля, печена

на вогнищі у фользі, сезонні овочі, хліб, напій). Вартість обіду окремо - 300 гривень.

17:00 Вирушаємо до колишнього крейдяного кар'єру, якому багато хто відомий як Білі скелі.

18:00 Повертаємось додому.

22:30 Прибуваємо до Одеси.

Час, зазначений у програмі туру, є орієнтовним. Тривалість переїздів залежить від погодних умов, якості дорожнього покриття та розміру автобуса. Час може змінюватися без попереднього повідомлення учасникам, з врахуванням загальної структури туру (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Кошторис турпродукту

Загальні витрати туристичного підприємства на виробництво та просування туристського продукту				
Витрати	Витрати за 1тур, грн	Витрати за місяць, грн.	Витрати за квартал, грн.	Витрати на рік, грн.
Трансфер	6 461	12 922	38 766	348 894
Продукти харчування	1 700	3 400	10 200	91 800
Послуги інструктора – провідника	5 000	10 000	30 000	270 000
Реклама туристичного продукту	330	660	1 980	17 820
Собівартість туристичного продукту	13 491	26 982	80 022	712 806
Прибуток (20%) на туристський продукт	2 698	5 396	16 404	142 561
Вартість туристичного продукту	16 189	32 378	96 426	855 367

Розроблено автором

Проаналізувавши базу ресурсів активного туризму в Україні щодо туризму в Миколаївській області, ми розробили активний туризм,

який можна запропонувати туристам. Цей тур має активну складову, яка може задовольнити будь-якого відвідувача від новачка до професіонала. Ми також бачимо, що ціна дуже конкурентоспроможна, але не одна з найдешевших, оскільки ціна включає дорогу.

Можна також зазначити, що важливою складовою розвитку туристичних продуктів є їх ціноутворення. Ціноутворення на туристичний продукт відіграє важливу роль у збуті та просуванні туристичного продукту, тому розрахунок певного туристичного продукту за інших умов просування чи продажу туристичного продукту має важливе стратегічне значення для розвитку туристичного бізнесу.

Висновки до розділу 2

Дійсно, в період перебудови Миколаївська область зазнала екологічної кризи, що призвело до усвідомлення негативних наслідків недбалості до природи і техногенного навантаження. Це спричинило зародження неформальних громадських організацій, які стали протидіяти екологічній кризі і пропагувати освіту та свідоме ставлення до навколишнього середовища.

Таким чином, туризм має потенціал стати інструментом змін у сприйнятті людьми навколишнього середовища, підвищення екологічної свідомості та вироблення стійких екологічних цінностей. Він може сприяти збереженню природи та сталому розвитку, якщо використовується відповідально і з урахуванням принципів екологічної збалансованості.

ВИСНОВКИ

Індустрія туризму та відпочинку є однією з найперспективніших галузей досліджуваної території. Його розвиток надасть можливості для отримання міжнародних інвестицій, стимулюватиме підприємницьку діяльність, кардинально покращить соціально-економічні умови Миколаївської області.

Проаналізовано теорію та методичні засади дослідження туристичних ресурсів. З метою дослідження економіки дозвілля регіону туристичні ресурси поділяють на природні, історико-культурні та соціально-економічні (інфраструктурні).

Визначено фактори, що характеризують рекреаційно-ресурсний потенціал території. Аналізована територія має сприятливе фізико-географічне положення для розвитку туризму. Клімат тут м'який континентальний, з м'якою зимою і жарким сухим літом. У більшості випадків корисні копалини представлені немінеральними комплексами.

Регіон має добрі природно-рекреаційні ресурси завдяки сприятливим кліматичним умовам, багатим водним ресурсам (включаючи води Чорного моря та лиманів), різноманітному тваринному і рослинному світу.

Наявність цих ресурсів надає можливості для розвитку багатьох видів туризму – пішого, велосипедного, верхової їзди, яхтингу, дайвінгу. Окремі об'єкти природно-заповідного фонду потребують особливої уваги, наприклад як Чорноморський біосферний заповідник, заповідник Єланецький степ, ландшафтний парк Гранітний степ Бобзига, «Тирігурський» «Золота коса». Цілюще повітря степу сприяє оздоровленню органів дихання.

Аналізуючи базу даних туристичних ресурсів та її просторове розміщення, можна виділити шість субрегіонів Чорноморської рекреаційної зони в Україні, а саме: Надхірноморський рекреаційний район, Миколаївський рекреаційний район, Висунсько-Інгулецький рекреаційний район, Інгульський рекреаційний район та Надбузький рекреаційний район.

область.

На нашу думку, ефективність Миколаївської бази відпочинку пов'язана з реалізацією масштабних комплексних інвестиційних проектів, які передбачають залучення спортивної, розважальної, медичної та оздоровчої індустрії, зокрема будівництво нових тенісних кортів, баз відпочинку, басейнів, оздоровчий центр тощо.

Тому туризм має велике значення для економіки країни, і розвиток цієї сфери суспільного життя має бути одним із безпосередніх пріоритетів. Миколаївська область має невикористані рекреаційно-туристичні ресурси, тому є одним із найперспективніших регіонів України для розвитку туризму. Його потенціал і можливості формуються береговою лінією, чистим довкіллям, багатою культурною та історичною спадщиною. Причинами, що гальмують розвиток туризму, є несприятлива державна політика, нерозвиненість туристичної інфраструктури та низький рівень матеріальної бази.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева Н., Сакун Л. Регіональні аспекти стратегії розвитку туристичної індустрії. Економіка. Управління. Інновації. 2012. №2(8). С.1-8.
2. Бартошук, О. Моделі розвитку індустрії туризму (зарубіжний досвід). Держава і регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2011. № 2. С. 62-68.
3. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2001. 395 с.
4. Бейдик О.О. Ресурсно-рекреаційні домінанти регіонів України. Наукові дослідження до потреб туризму. Матеріали «круглого столу». Київ, 2006. С. 47-54.
5. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреології та рекреаційної географії. Київ : Палітра, 1997. 86 с.
6. В Україні поживавивсяв'ізний та виізний туризм. URL: <https://hromadske.radio/news/2017/09/12/v-ukrayini-rozhvayuvsvya-v-yiznyu-ta-vuyiznyu-turyzm> (Дата звернення: 11.03.2023)
7. Гончарук Н., Колєда Г. Система управління сферою туризму в умовах децентралізації влади в Україні. Державне управління та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 4(39). С. 95-103. URL : [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_04\(39\)/16.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_04(39)/16.pdf) (Дата звернення 09.02.2023)
8. Гугл «Google» / Гугл планета Земля. URL: <https://earth.google.com> (Дата звернення:15.11.2022)
9. Гудзь П.В. Інформація в системі маркетингового управління курортним городом. Економіка та право. 2001. № 1. С. 71-74.
10. Екологічний паспорт Миколаївської області, 2020 рік : офіційний сайт Управління екології та природних ресурсів Миколаївської області. URL: <https://ecolog.mk.gov.ua/ua/ecoreports/ecopassport/> (Дата звернення 09.02.2023)
11. Заповідні місця Миколаївщини: фотоальбом / заг. ред. О. М.

Гаркуша. Київ: Комп'ютерні системи, 2002. 102 с.

12. Зінкевич О., Гула В. Україна: Путівник. Київ: Смалоскип, 1993. 450 с.
13. Інформація щодо показників розвитку сфери туризму та курортів у 2016-2018 роках / Міністерство економіки України, офіційний сайт. URL: [https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=1203bf79-a749-4f60-adf4-114b6e5a548b&title=InformatsiiaSchodoFinansovoekonomichnikhPokaznikivSferiTurizmuTaKurortiv-2016-2018-Roki-\(Дата звернення: 03.02.2023\)](https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=1203bf79-a749-4f60-adf4-114b6e5a548b&title=InformatsiiaSchodoFinansovoekonomichnikhPokaznikivSferiTurizmuTaKurortiv-2016-2018-Roki-(Дата звернення: 03.02.2023))
14. Колективні засоби розміщування в Україні у 2017 році: статстний збірник. Державна служба статистики України. Київ, 2018. 142 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_kzr_2017.pdf (Дата звернення: 10.03.2023)
15. Лагодієнко В. В., Боднар О. А. Вплив соціально-економічного розвитку села на рівень життя сільського населення регіону. Економіст. 2012. № С. 50-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2012_2_18 (Дата звернення: 10.11.2022)
16. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Київ : Альтерпрес, 2002. 436 с.
17. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 360 с.
18. Масляк П.О. Рекреаційна географія: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 343 с.
19. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України. Львів: Колос, 1997. 259 с.
20. Огієнко М., Огієнко А., Яценко Я. Аналіз та перспективні напрямки розвитку туризму на Миколаївщині. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки. 2018. № 2. С. 63-69.

21. Орлова В.В. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Науковий збірник. Івано-Франківськ, 2012. Вип. 8. Том 1.
22. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство: Навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2003. 352 с.
23. Перелік пам'яток національного значення, розташованих у Миколаївській області / Головне управління Держгеокадастру у Миколаївській області. URL : <https://mkzem.net.ua/?p=6418>
24. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: навчальний посібник / за ред. проф. Ф.Д.Заставного. Київ: Знання, 2006. 575 с.
25. Погорельська І.В. Миколаївська Область: Географічний атлас. Київ: Видавництво Мапа, 2010. 20 с.
26. Природно-заповідний фонд України. URL: <https://pzf.land.kiev.ua/pzf-obl-14.html> (дата звернення: 13.03.2023)
27. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 року № 2457-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> (дата звернення: 23.03.2023).
28. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р.
29. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>. (Дата звернення: 01.02.2023)
30. Програма розвитку туризму та курортів у Миколаївській області на 2016-2020 рр.: Рішення обласної ради від 10 червня 2016 р. № 6. Миколаїв, 2016. 16 с.
31. Програма соціально-економічного розвитку зон відпочинку Чорноморського узбережжя Миколаївської області. /Миколаївська обласна державна адміністрація. Миколаїв. 23.07.2004.
32. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу

України: монографія. Львів: Світ, 1993. 240 с.

33. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм у Миколаївській області у 2008/09 році. Статистичний бюлетень. / Головне статистичне управління у Миколаївській області. Миколаїв, 2009. 40 с.
34. Северіна Л.А. Туристичні ресурси Миколаївщини: Путівник. Миколаїв: Вид.-во Південнослов'янського інституту КСУ, 2007. 140 с.
35. Скутар Т. Д. Деякі підходи до визначення поняття «рекреаційно-туристичні ресурси». Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 587-588. Географія. 2013. С. 206-209. URL: https://collectedpapers.com.ua/wp-content/uploads/2013/09/039_206_209_Skutar.pdf (Дата звернення: 10.02.2023)
36. Смаль І.В. Географія туризму: Навчальний посібник. Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2011. 576 с.
37. Смаль І.В. Основи географії, рекреації і туризму: Навчальний посібник. Ніжин: НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. 264 с.
38. Стафійчук В.І. Рекреалогія: Навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2006. 264 с.
39. Туризм в Україні: Статистичний збірник. Київ: Держкомстат України, 2015. 217 с.
40. Туристична діяльність в Україні у 2017 році: статистичний збірник / відповідальна за випуск О. О. Кармазіна. Київ, 2018. 90 с.
41. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 312 с.
42. Черчик Л.М. Оцінка сучасного стану та перспектив розвитку рекреаційного природокористування в Україні. Науковий економічний журнал «Актуальні проблеми економіки». 2008. №6(84). С.180-186.
43. Чичкалюк Т. Курорти Николаевщини: возможности и перспективы. Информационно-аналитический журнал «Обзор украинского рынка». 2007. №7-8(107-108). С. 68-71.
44. Юрченко С.А. Инфраструктура мира: Учебное пособие.

Харьков:ХНУ имени В.Н. Каразина, 2006. 328 с.

45. GROMADA.INFO інформаційно-довідковий портал ОМС

України. URL: <https://gromada.info/> (Дата звернення: 16.03.2023)

ДОДАТКИ

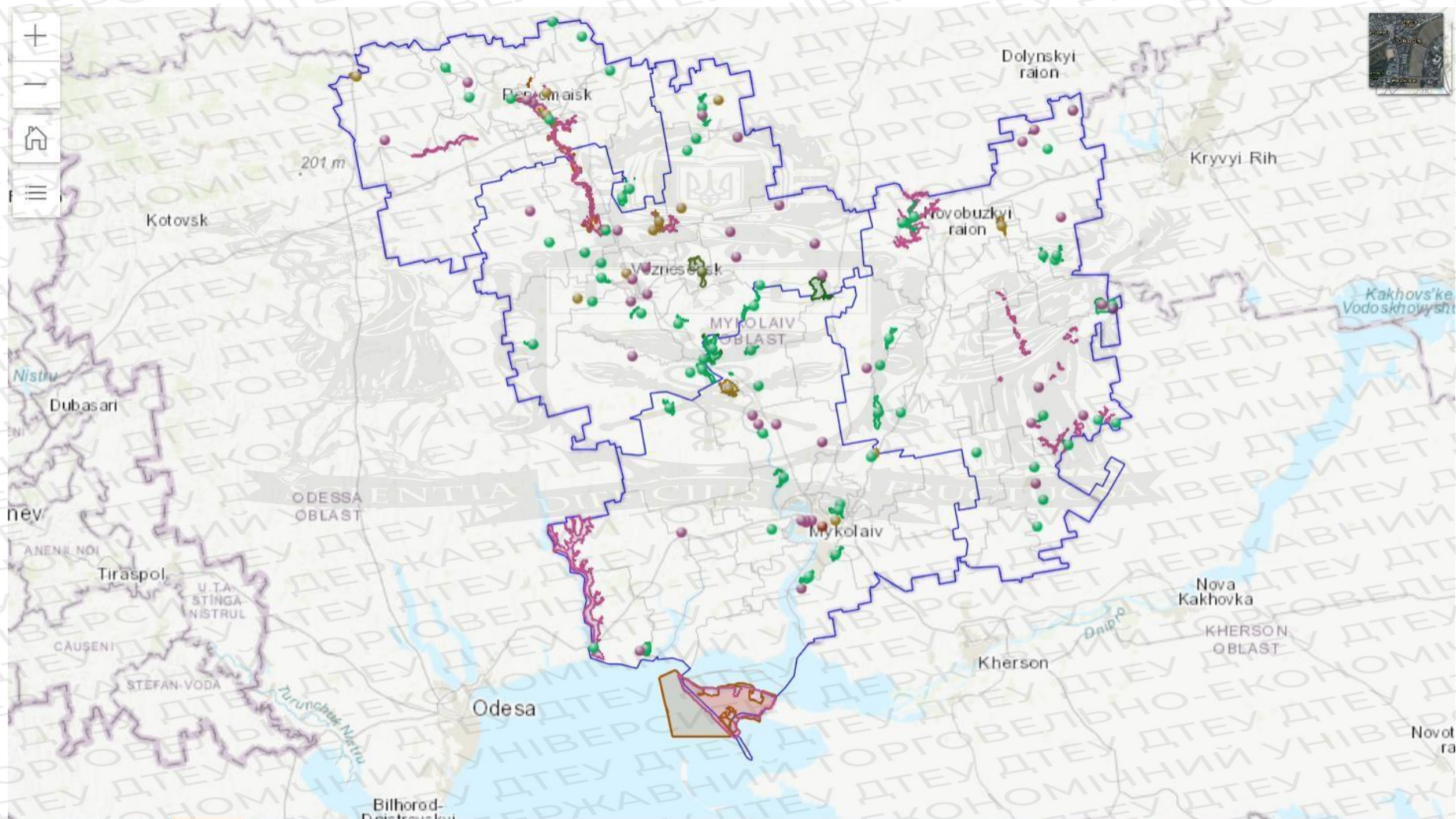

Рис. А. 1.2. Карта розміщення об'єктів природно-заповідного фонду у Миколаївській області □ 26 □

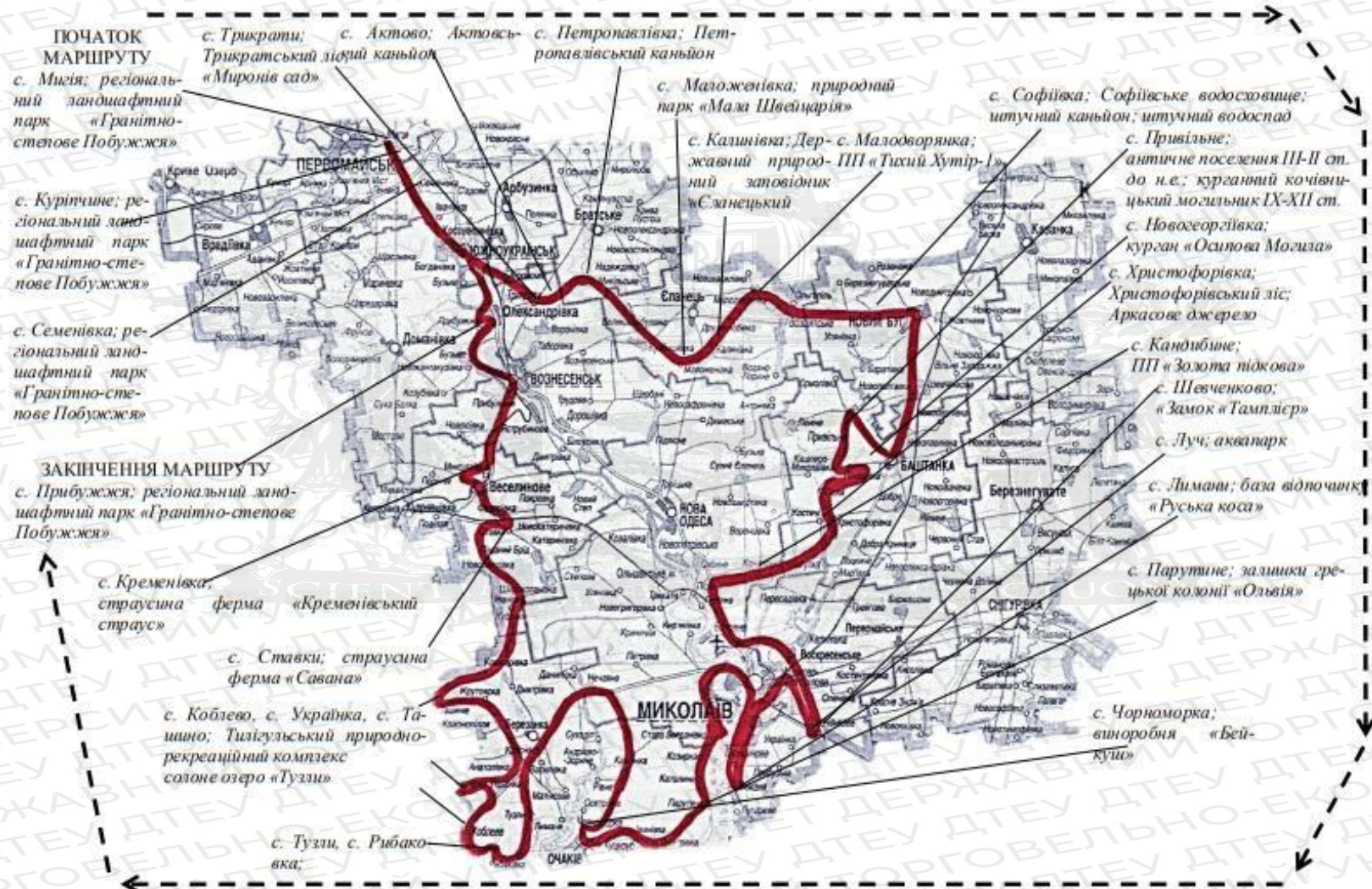

Рис. Б. 1.1. Туристичне автомобільне «золоте кільце» Миколаївської області (розроблено автором)

Миколаївська область

Назва	Населення (тис.осіб)
Баштанський	140.5
Вознесенський	182.5
Миколаївський	656.3
Первомайський	151.8

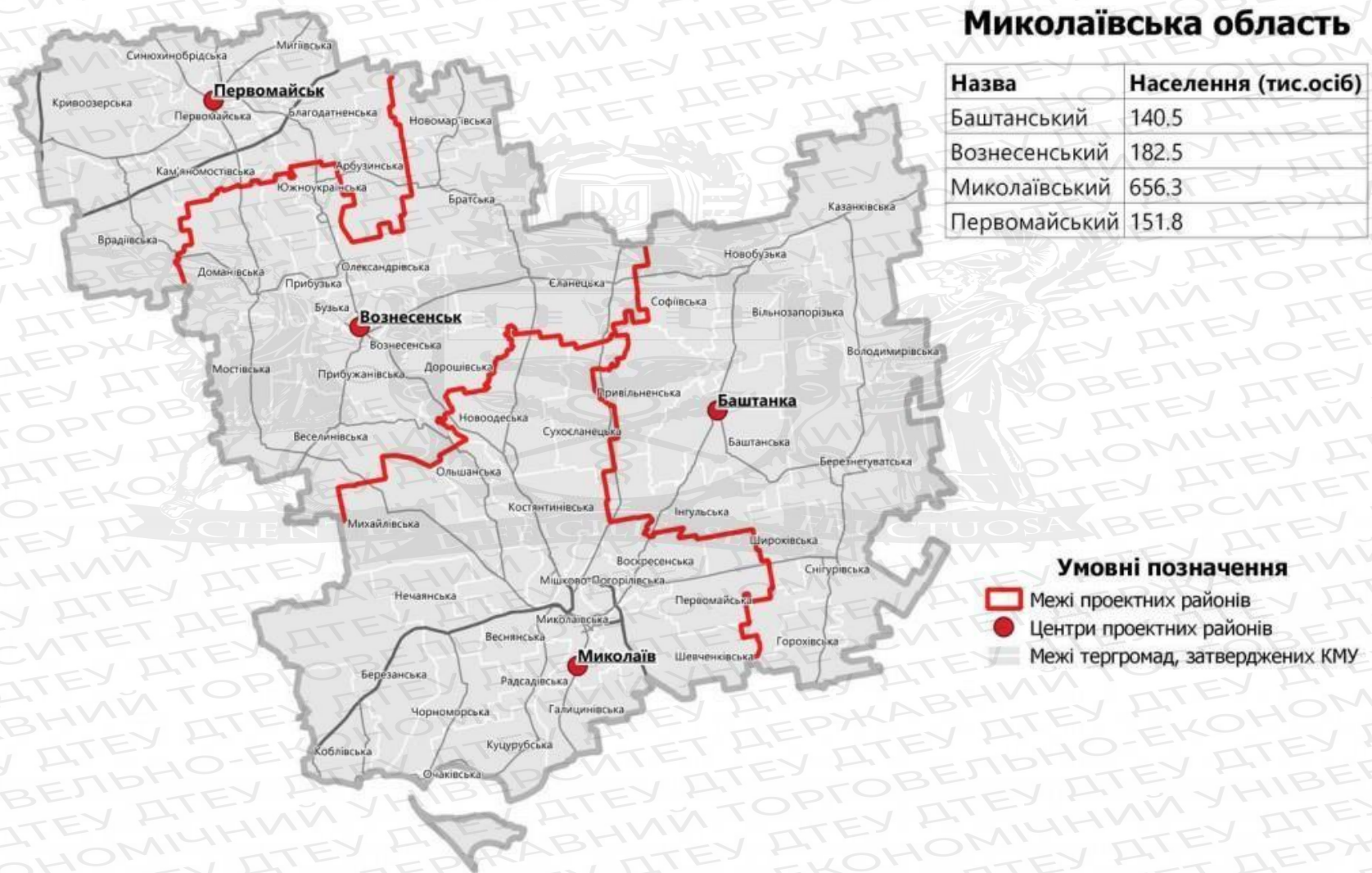

Рис. Б. 1.2. Адміністративний устрій Миколаївської області □45□

